Welke kenmerken van digitale communicatie beïnvloeden de kwaliteit van de relatie tussen ouders en leerkrachten, en de werkdruk van leerkrachten?

Beantwoord door Leonie Brummer (antwoordspecialist) en Niek van den Berg (kennismakelaar Kennisrotonde).

28 september 2023

KR.1774

Kort antwoord

Voor het succes van digitale communicatie tussen leerkrachten en ouders is het belangrijk om na te gaan of ouders voldoende digitaal vaardig zijn, communicatievoorkeuren af te stemmen, en na te gaan wanneer een- dan wel tweewegcommunicatie nodig is. Met het oog op de werkdruk van leerkrachten is het raadzaam om tijd voor digitale communicatie af te bakenen. Voor het overige zijn de effecten van digitale communicatie in het onderwijs niet goed duidelijk, die zijn namelijk nog onvoldoende empirisch onderzocht.

Antwoord

Goede communicatie tussen leerkrachten en ouders/verzorgers (verder: ouders) over het onderwijs en leren van hun kind, is belangrijk voor hun onderlinge relatie, de ouderbetrokkenheid en het schoolsucces van kinderen (De Coninck, 2019; Kennisrotonde, 2017a, 2017b; Lusse, 2013; Willemse et al., 2016). Andersom blijken positieve relaties met ouders bij te dragen aan vertrouwen (Ramirez, 2001), wat uiteindelijk doorwerkt in positieve communicatie tussen leerkrachten en ouders (Bakker et al., 2013).

Leerkracht-oudercommunicatie vindt in toenemende mate digitaal plaats, via e-mail, sociale media en mobiele apps zoals Whatsapp. De communicatie gaat over (a) informatie over het onderwijsprogramma, b) informatie over individuele leerlingen en (c) het betrekken van ouders bij het onderwijs (Chen & Rivera-Vernazza, 2022; Leenders et al., 2018). Digitale communicatie kan helpen om effectief en efficiënt te communiceren, maar kan ook nadelen hebben, bijvoorbeeld als het werk daardoor te veel in het privéleven van leerkrachten overloopt en de ervaren werkdruk toeneemt (Baljet, 2018).

Check digitale vaardigheden en voorkeuren; en stem verwachtingen af

Hoe kenmerken van digitale communicatie de kwaliteit van de relatie tussen leerkrachten en ouders beïnvloeden, is weinig empirisch onderzocht. Ook over de relatie met werkdruk is weinig onderzoek bekend. Daarom zijn er weinig concrete aanwijzingen te geven voor de beste vorm en inhoud van digitale communicatie.

Wel is duidelijk van belang om na te gaan of alle ouders voldoende digitaal vaardig zijn (o.a. Huysmans & De Haan, 2010; Baljet, 2018) en af te stemmen welke communicatiemedium de voorkeur heeft. Veel ouders communiceren liever via e-mails dan via sociale media en face-to-face tijdens huisbezoeken en inloopuren (Leenders et al., 2018). E-mails zijn tegenwoordig niet tijd- en plaatsgebonden, waardoor deze manier van communiceren makkelijk en snel is (Baljet, 2018; Chen & Rivera-Vernazza, 2022; Leenders et al., 2018; Thompson & Mazer, 2008). Leerkrachten hechten mogelijk meer aan persoonlijk in plaats van digitaal contact, afgaand op de kleinschalige studie van Baljet (2018). Deze masterthesis illustreert ook dat ouders en leerkrachten niet altijd op de hoogte zijn van elkaars verwachtingen wat betreft digitale communicatie. Afstemming daarover helpt om de communicatie passend in te richten.

Bepaal welke doelen om eenweg- dan wel tweewegcommunicatie vragen

Het is verder belangrijk om na te gaan welk doel bereikt moet worden met bepaalde informatie, of dat dan om eenweg- of tweewegcommunicatie vraagt en hoe die gerealiseerd kan worden (Graham-Clay, 2005). Eenwegcommunicatie bestaat uit permanente producten met informatie die belangrijk is voor ouders om kennis van te nemen, en die - eenmaal verzonden - niet gewijzigd kan worden (bijv. nieuwsbrieven met mededelingen, of cijfers via Magister). Deze vorm van communiceren biedt ouders geen of beperkt mogelijkheid om te reageren; het kan bijvoorbeeld wel als er expliciet contactgegevens vermeld staan. Eenwegcommunicatie kost relatief weinig tijd en heeft in veel gevallen een formeel, onpersoonlijk en algemeen karakter, maar er zijn ook formele, persoonlijke en specifieke situaties zoals in het geval van cijfers in Magister. Formele communicatie blijkt vaker te worden genegeerd, geanalyseerd en/of bekritiseerd dan informele communicatie (Banach, 2007, aangehaald in Preciado, 2014).

Bij tweewegcommunicatie zijn er expliciet mogelijkheden voor interactie en dialoog tussen leerkrachten en ouders (Graham-Clay, 2005). Voorbeelden van digitale tweewegcommunicatie zijn app- en e-mailcontact over hoe het gaat op school, hoe het beter kan en wat school en ouders daarvoor kunnen doen, en bijvoorbeeld ook over buitenschoolse activiteiten. Door het vaak niet tijd- en plaatsgebonden karakter kan digitale tweewegcommunicatie efficiënt zijn omdat er geen overlegmoment gepland hoeft te worden. Het contact is in veel gevallen informeel, persoonlijk, laagdrempelig en vluchtig van karakter. Informele communicatie wordt ook vaker geaccepteerd en begrepen (Banach, 2007).

In het geval dat school en ouders een intensieve wederkerige relatie (willen) onderhouden (educatief partnerschap), veronderstelt dit nadrukkelijk tweewegcommunicatie met voldoende uitwisseling van informatie over en weer (Bakker et al., 2013; Kennisrotonde, 2017a). Dit geldt zowel voor analoge als digitale communicatie (Banach, 2007; Thompson & Mazer, 2008). Zowel leerkrachten als ouders zullen daar dus aan moeten bijdragen, anders komt het partnerschap niet uit de verf.

Een- en tweewegcommunicatie zijn niet altijd scherp te onderscheiden. Bijvoorbeeld oudercommissies en groepsgesprekken door leerkrachten en ouders bieden mogelijkheden voor beide (denk aan mededelingen, uitwisseling, overleg). Tegenwoordig worden er ook oudergroepen aangemaakt op digitale platforms, zoals Messenger en Whatsapp (Parakonstantinou, 2023) en bestaan er in leerlingvolgsystemen mogelijkheden om groepen voor ouders aan te maken (bijvoorbeeld via Parro).

Baken tijd voor digitale communicatie af

Frequente digitale communicatie maakt het voor leerkrachten uitdagend om de dagelijkse werkzaamheden uit te voeren (Grant, 2011; Rudney, 2005, aangehaald in Preciado, 2014). Als er daardoor een disbalans ontstaat tussen de taakeisen aan leerkrachten (wat er van hen wordt gevraagd) en hun regelmogelijkheden (de mogelijkheden om aan een taakeis te kunnen voldoen), kunnen ze werkdruk ervaren (Grant, 2011; Kennisrotonde, 2019).

Digitale communicatie kan zo afleidend en verstorend zijn, dat de beschikbare tijd en aandacht om lessen voor te bereiden in het geding komen (Nworie & Haughton, 2008; Preciado, 2014) en dat het professionele leven overloopt in het privéleven (Grant, 2011; Van Nuland & Van den Berg, 2020). Het gevoel op elk moment beschikbaar te moeten zijn voor berichten van en aan ouders, heet ook wel telestress of telepressure (Cambier & Vlerick, 2022; Van Laethem et al., 2018). Constant online zijn en direct reageren kan leiden tot uitputting, daarom is het beter om tijd hiervoor af te bakenen (vgl. Cambier & Vlerick, 2022.

Geraadpleegde bronnen

Bakker, J., Denessen, E., Denissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen.* Radboud Universiteit Nijmegen.

Banach, W. J. (2007). *The ABCs of teacher-parent communication*. Rowman & Littlefield Education.

Cambier, R., & Vlerick, P. (2022). When thoughts have no off switch: The cost of telepressure and message-based communication behaviour within boundary-crossing contexts. *Occupational Health Science, 6*, 545-564.

Chen, J. J., & Rivera-Vernazza, D. E. (2022). Communicating digitally: Building preschool teacher-parents partnerships via digital technologies during COVID-19. *Early Childhood Education Journal*, 1-15.

De Coninck, K. (2019). *Conceptualising, measuring and developing parent-teacher communication competences: Clinical simulations in teacher education.* Dissertation Ghent University.

Graham-Clay, S. (2005). Communicating with parents: Strategies for teachers. *The School Community Journal, 15*(1), 117-128.

Grant, L. (2011). I'm a completely different person at home: Using digital technologies to connect learning between home and school. *Journal of Computer Assisted Learning, 27*(4), 292-302.

Huysmans, F. J. M., & De Haan, J. (2010). *Alle kanalen staan open. De digitalisering van mediagebruik.* Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kennisrotonde. (2017a). *Hoe kunnen basisscholen binnen het kader van educatief partnerschap de informatievoorziening aan ouders over schooladvies verbeteren?* (KR. 129).

Kennisrotonde. (2017b). *Hoe moet het ouderbeleid op school vorm krijgen om betrokkenheid van ouders te realiseren en verder te versterken en wat vraagt dit van de leerkrachten?* (KR. 210).

Kennisrotonde (2019). *Welke factoren zijn bepalend voor de taakzwaarte van leraren? En wat is er bekend over verschillen in taakzwaarte tussen leraren in het primair en voortgezet onderwijs?* (KR. 786).

Leenders, H., Haelermans, C., De Jong, J., & Monfrance, M. (2018). Parents' perceptions of parent-teacher relationship practices in Dutch primary schools: An exploratory pilot study. *Teacher and Teaching: Theory and practice*, *24*(6), 719-743.

Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen. Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval.* Proefschrift EUR.

Nworie, J., & Haughton, N. (2008). The unintended consequences of the application of technology in teaching and learning environments. *TechTrends*, *52*(2), 52-58.

Parakonstantinou, A. A. (2023). Teachers' perceptions regarding school parents' online groups. *Education Sciences*, *13*(1), 60.

Preciado, Y. (2014). Communication tool for teachers: A guide for improving teacher-parent communication [Master thesis, California State University]. Verkregen op 7 Augustus 2023.

Thompson, B. & Mazer, J.P. (2012). Development of the parental academic support scale: Frequency, importance, and modes of communication. *Communication Education*, *61*(2), 131-160.

Van Laethem, M., Van Vianen, A. E. M., & Derks, D. (2018). Daily fluctuations in smartphone use, psychological detachment, and work engagement: The role of workplace telepressure. *Frontiers in Psychology*, *9*, 1808.

Van Nuland, E., & Van den Berg, D. (2020). *Tevreden werken in het primair onderwijs? Onderzoek naar tevredenheid, werkdruk en mobiliteit in het primair onderwijs.* Arbeidsmarktplatform PO.

Willemse, T. M., Vloeberghs, L., De Bruïne, E. J., & Van Eynde, S. (2016). Preparing teachers for family-school partnerships: A Dutch and Belgian perspective. *Teaching Education*, *27*(2), 212-228.

Meer weten?

- Kennisrotonde. (2017). Hoe kunnen basisscholen bij educatief partnerschap ouders beter informeren over het schooladvies? (KR. 129)
- Kennisrotonde. (2017). Hoe moet het ouderbeleid op school vorm krijgen om betrokkenheid van
- ouders te realiseren en verder te versterken en wat vraagt dit van de leerkrachten? (KR. 210)
- Kennisbank school en ouders als partners | Onderwijskennis
- Kennisrotonde. (2019). Welke factoren zijn bepalend voor de taakzwaarte van leraren? En wat is er bekend over verschillen in taakzwaarte tussen leraren in het primair en voortgezet onderwijs? (KR. 786)

Over deze vraag

Opgesteld door:	Leonie Brummer (antwoordspecialist) en Niek van den Berg (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	leerkracht basisonderwijs
Onderwijssector:	Primair onderwijs
Trefwoorden:	Digitale communicatie, oudercommunicatie, leerkracht-ouderrelatie, ouderbetrokkenheid, werkdruk, telestress.
Referentie:	Kennisrotonde. (2023). *Welke kenmerken van digitale communicatie hebben invloed op de relatie tussen ouders en leerkrachten en op de werkdruk van leerkrachten?* (KR. 1774).

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.